

XI Geofizika konfransının materiallarından

YEVLAX-AĞCABƏDİ ÇÖKƏKLİYİNİN ŞİMAL-QƏRB HİSSƏSİNDƏ TƏBAŞİR ÇÖKÜNTÜLƏRİNİN DAXİLİ GEOLOJİ QURULUŞU VƏ NEFT-QAZ PERSPEKTİVLİYİ BARƏDƏ

T.X.Niyazov, H.İ.Şakarov, R.N.Süleymanova
SOCAR "Neftqazelmətdəqiqatlayihə" institutu

Açar sözlər: 2D və 3D seysmik kəşfiyyat, Təbaşir çöküntüləri, faydalı seysmik dalğalar, şaquli sürət spektri, geoloji quruluş

Azərbaycanın quru ərazisində Pliosen çöküntüləri ilə əlaqədar olan neft-qaz yataqlarının oksariyyatı işlənmənin son mərhələsindədir. Odur ki, ölkəmizdə neft-qaz hasilatının artırılması və sabit saxlanılmasının əsas istiqamətlərindən biri də yeni yataqların kəşfi, dorində yatan çöküntü kompleksinin neftlilik-qazlılıq perspektivliyinin aşkar edilməsi və istismara cəlb olunması ilə əlaqədardır. Bu baxımdan Təbaşir çöküntülərinin neftlilik-qazlılıq perspektivliyi müəxtəssis tərəfindən yönəlik qiymətləndirilir. Respublikanın digərətəyi rayonlarında, xüsusilə, Yevlax-Ağcabədi çökəkliyində və onun şimal-qərb hissəsində geniş yayılan bu çöküntülər strukturların geoloji quruluşunda əsas rol oynayırlar. Çökəklik ərazisində ümumilikdə Təbaşir çöküntüləri 39 sahədə açılmışdır [1]. Üst Təbaşir karbonat çöküntülərinin açılmış qalınlığı Şərqi Ağcabədi sahəsində 1720 m, Ağcabədi 885 m, Sovetlərdə 830 m, Duzdağ sahəsində 1182 m, Gödəkboza 1049 m, Borsunluda 893 m, Mıldə 460 m-ə qədər, Şirinqumda 83 m, Əmiraxda 554-607 m, Şərqi Əmiraxda 122 m, Muradxanlıda 230 m, Zərdabda 47-137 m, Şıxbağda 112 m, Qaralıda 214 m, Həsənlidə 213, Söyüdlərdə 40 m olmuşdur [1]. Bu rayonda Təbaşir çöküntülərinin neft-qazlılıq da müəyyən edilmişdir. Belə ki, Muradxanlı yatağı məhz Təbaşirin effuziv süxurlarında aşkar edilmişdir. Həmçinin, Zərdabda 3 və 4 saylı quyulardan sonayə əhəmiyyətli neft alınmışdır. Carlı sahəsinin 8 saylı quyusundan isə dolomitdən qaz hasil olunmuşdur. Sovetlər sahəsində 1 saylı obyektin sınağı zamanı Maastrixtdən yüksək debitlə fluid axını, 2 saylı quyudan isə qazma zamanı qaz fontanı alınmışdır [1].

Çökəkliyi təşkil edən Mezokaynozoy çöküntülərinin yatım xüsusiyyətlərini daşıqlaşdırmaq, horizonların litoloji-fasial və kollektor xüsusiyyətlərini aydınlaşdırmaq, onların perspektivliyini

proqnozlaşdırmaq məqsədilə keçən əsrin 30-cu illərindən indiyə qədər bu ərazidə müxtəlif üsullarla geofiziki tədqiqatlar aparılmış, çoxlu sayda struktur xəritələmə, axtarış-kəşfiyyat, qiymətləndirmə və istismar quyuları qazılmışdır. 1960-cı illərin sonlarına qədər əsas geofiziki kəşfiyyat üsulu olan seysmik kəşfiyyatın əks olunmuş dalğa (ƏOD) üsulunun tətbiqi ilə (o vaxtı sadə metodikasının tətbiqi nəticəsində dalğa sahəsi intensiv maneəçici dalğalarla təhrif olunduğundan) daha dərin qatlarda faydalı dalğaların izlənilməsi mümkün olmamışdır. Odur ki, kəskin qeyri-uyğun yatımla səciyyələnən Paleogen-Mezozoy struktur mərtəbəsinin xəritələndirilməsi problemi lazımı səviyyədə həll edilənməmişdir. Bu dövrdə geofiziki üsulların geoloji səmərəliliyinin aşağı olması regionda dərin qazmanın geniş tətbiqini də ləngitmişdir.

Seysmik kəşfiyyatın səmərəliliyinin yüksəlməsi 70-ci illərdən başlayaraq bu günə qədər tətbiqini tapmış ümumi dərinlik nöqtəsi (ÜDN) üsulu ilə əlaqədar olmuşdur. ÜDN üsulunun tətbiqi bir sıra strukturların xəritələndirilməsinə, antiklinal tələrlə yanaşı, qeyri-antiklinal tələrlərin öyrənilməsinə və ümumiyyətlə, çökəkliyin, xüsusilə onun şərqi hissəsinin tektonik quruluşunun daşıqlaşdırılmasına imkan yaratmışdır. Əldə olunmuş nəticələr axtarış-kəşfiyyat qazmasının genişlənməsinə və yeni neft yataqlarının kəşfinə səbəb olmuşdur. 1998 və sonrakı illər ərzində isə Zərdab, Muradxanlı, Naftalan, Qazanbulaq-Ziyadxan, Qərbi Əmirax, Pirəzo, Varvara strukturları seysmik kəşfiyyatın daha mükəmməl üsulları (3D) ilə öyrənilmişdir.

Məlumdur ki, 1990-cı ilin sonlarına qədər "P" seysmik horizontu üzrə quruluşu struktur xəmə və xəritələr Mezozoy çöküntülərinin daxili quruluşunu deyil, onun yuyulmuş səthinin quruluşunu əks etdirir. 2012-2013-cü illərdə "Neftqazelmətdəqiqat-

qatlayihə" İnstitutunda Yevlax-Ağcabədi çökəkliyində seysmik məlumatların təhlili, ümumiləşdirilməsi istiqamətində tədqiqatlar aparılmış və ilk dəfə Təbaşirin səthi üzrə vahid struktur xəritə qurulmuşdur [2, 3]. 2014-2015-ci illərdə "Kəşfiyyatgeofizika" İstehsalat Bölmü tərəfindən Yevlax-Ağcabədi çökəkliyi üzrə aparılmış geoloji-geofiziki işlərin nəticələrinin ümumiləşdirilməsi əsasında Mezozoy, Orta Eosen çöküntü komplekslərinin və Maykopun aşağılarında yerləşən qumlu horizonun səthlərinin morfostrukturunu səciyyələndirən struktur xəritələr, çökəkliyi müxtəlif istiqamətlərdə kəskin geoloji-geofiziki profillər tərtib edilmişdir [4].

Təbaşirin daxili quruluşunun öyrənilməsi istiqamətində isə 1990-cı illərin sonlarından başlayaraq, müəyyən addımlar atılmışdır [5, 6]. Müasir dövrdə seysmik kəşfiyyat məlumatlarının interpretasiyasında yeni texnologiya və interpretasiya metodlarının tətbiqi edilməsi böyük dərinliklərdəki strukturların aşkar edilməsinə, onların neftlilik-qazlılığının proqnozlaşdırılmasına əlavə imkanlar yaratmışdır. Yəni, son onilliklərdə Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin tədqiq edilmiş bir sıra kəşfiyyat sahələrində 9-12 km-ə qədər seysmik informasiya almaq mümkün olmuşdur. Belə ki, 2001-ci ildə Zərdab-Qaravallı (2D), 2005-2007-ci illərdə Muradxanlı (2D/3D), 2009, 2015-ci ildə Zərdab-Şıxbağ-Şərqi Şıxbağı (2D/3D), 2010, 2012-ci illərdə Naftalan, Şimali Naftalan, Gödəkboza, 2011-ci ildə Dəlilməmmədli (2D) və 2014-cü ildə Qazanbulaq-Ziyadxan (3D) sahələrində Təbaşir çöküntülərinin daxili geoloji quruluşunun öyrənilməsi məqsədilə kəskin Geofizika ETİ, "Neftqazelmətdəqiqatlayihə" İnstitutu və "Kəşfiyyatgeofizika" İstehsalat Bölmü tərəfindən aparılan geofiziki-kəşfiyyat işləri buna əyani misaldır. Belə ki, müxtəlif tədqiqatçılar tərəfindən bu və digər sahələrin ayrı-ayrılıqda sözügedən çöküntülərinin daxili geoloji quruluşunun öyrənilməsi, tektonikasının daşıqlaşdırılması, qeyri-antiklinal tip tələrlərin aşkarlanması, neft-qazlılığının proqnozlaşdırılması istiqamətlərində tədqiqatlar aparılmış, müəyyən nəticələr əldə edilmişdir [1, 2, 3, 5, 6, 7, 8].

Lakin həmin tədqiqatlar lokal xarakter daşımış və onların ümumiləşdirilməsi istiqamətində işlər aparılmamışdır. Bu tədqiqatlar əsasında yuxarıda qeyd edilən sahələrdə Üst Təbaşir çöküntülərinin əsas təlifofiyası ilə təmsil olunması təyin edilmişdir: üst - çökmə, orta - vulkanik-çökmə, alt - vulkanik. Çökmə süxurlar fauna ilə səciyyələnən,

nadir qumdaşı və gil qaraqatları olan six mergelli ohəngdaşlarından təşkil olunmuşdur. Qazıma məlumatlarına görə vulkanogen süxurlar daha çox üstünlük təşkil edir.

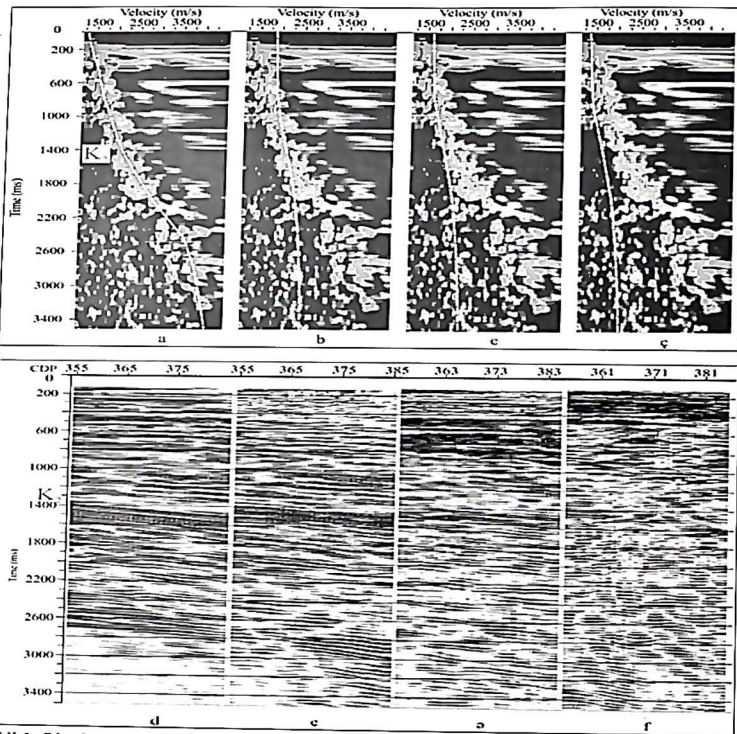
Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq məqalədə Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin şimal-qərb hissəsində Təbaşir çöküntülərinin daxili geoloji quruluşunun öyrənilməsi kimi aktual bir problem işıqlandırılmışdır.

Mezozoyun səthindən dərində, bəzi hallar istisna olunmaqla, əldə olunan seysmik kəsillərdə əsasən fasiliyə izlənilən əksedirici sərhədlər qeyd edilmişdir. Əvvəllər seysmik zaman kəsillərində Mezozoy intervalında qeyd olunmuş belə mürəkkəb xarakterli, qısa uzunluqlu əksolunmalar faydalı dalğalar sayılmadığından, onlar geoloji interpretasiya üçün istifadə olunmurdu. Bu səbəbdən də Təbaşir intervalında qeyd olunan əksolunmaların mənsəyini müəyyənləşdirmək məqsədi ilə ilk növbədə əksolunan dalğaların vertikal sürət analizi aparılmışdır. Bu üsul təkrar dalğaların birqat əks olunmuş dalğalardan sürət qiymətlərlə fərqləndiyinə əsaslanmış və vertikal sürət spektrlərinin tərtib edilməsilə həyata keçirilmişdir. Bu metodikanın yerinə yetirilmə ardıcılığı 9, 10 saylı elmi ədəbiyyatlarda geniş işıqlandırıldığı üçün hazırkı məqalədə alınan nəticələrə istinad edilmişdir. Yəni, tədqiqat sahələri üzrə əldə edilən sürət spektrləri və zaman kəsilişi fragmentləri Mezozoyun səthindən dərində qeyd olunmuş əksolunmaların təkrar deyil, bu intervalda intişar etmiş çöküntülərin geoloji sərhədləri ilə əlaqədar olan birqat əks olunmuş faydalı dalğalar olmasını təsdiq etmişdir (*şəkil 1*). Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin şimal-qərb hissəsində Təbaşir çöküntülərinin daxili geoloji quruluşunu tədqiq etmək üçün Naftalan, Şimali Naftalan, Qazanbulaq-Ziyadxan, Gödəkboza və Dəlilməmmədli və s. sahələrdə əldə edilmiş seysmik kəsillərdə Mezozoyun səthindən dərində aydın qeyd olunmuş fasiliyə əksedirici sərhədlər izlənilmiş və göstərilən sahələr üçün Təbaşir çöküntülərinin daxili quruluşu nisbətən yaxşı izlənilən bir "K" seysmik horizontuna görə öyrənilmişdir. Bunun üçün ən informativ profillərin zaman və dinamik dərinlik kəsilləri əsas götürülmüş və "K" horizontu tədqiqat sahəsi boyu izlənilmişdir (*şəkil 2, 3*). Bu horizontun korrelyasiyası zamanı kəşfiyyat sahəsində qazılmış, profil xətti üzərində və ya onun yaxınlığında yerləşən dərin quyü məlumatlarından istifadə edilmişdir.

Kəşilşlərdə eninə və uzununa tektonik qırılma xətləri də öz əksini tapmışdır. Aparılan tədqiqatların nəticəsi olaraq ayrı-ayrı sahələr, həm də Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin şimal-qərb hissəsi üzrə Təbaşirin səthinin və daxilində intişar edən çöküntülərin geoloji quruluşunu əks etdirən ümumiləşdirilmiş struktur sxemlər tərtib

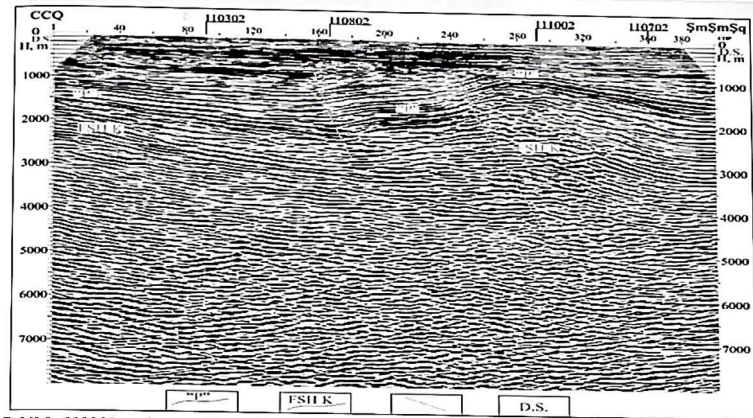
olunmuşdur.

Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin strukturlarında Təbaşir çöküntülərinin səthi yuyulmuş erozion səth olduğu üçün bu səthə uyğun gələn "P" seysmik horizontu üzrə qurulmuş struktur xəritələr əksər hallarda həmin çöküntülərin səthinin morfoloji xüsusiyyətlərini səciyyələndirədiyinə görə bu xəritələrə

Şəkil 1. Əksolunmuş dalğaların vertical sürət spektrləri və müxtəlif sürət ayrılırla alınmış zaman kəşilşlərinin fraqmentləri (Dəlilməmmədlı sahəsi, 110302 sayılı profil)

a, b, c, d – uyğun olaraq ÜDN, orta sürət və ona nisbətən 250 və 500 m/s-an kiçildilmiş sürət qanunları ilə tərtib edilmiş sürət spektrləri; e, f – uyğun olaraq ÜDN, orta sürət və ona nisbətən 250 və 500 m/s-an kiçildilmiş sürət qanunları ilə alınmış zaman kəşilşlərinin fraqmentləri

Şəkil 2. 110202 sayılı seysmik profil (Dəlilməmmədlı sahəsi)

1 – Üst Təbaşir çöküntülərinin yuyulma səthinə əks etdirən horizont; 2 – Təbaşirdaxili seysmik horizont; 3 – seysmik məlumatlara görə tektonik qırılma xətləri; 4 – dəniz səviyyəsi

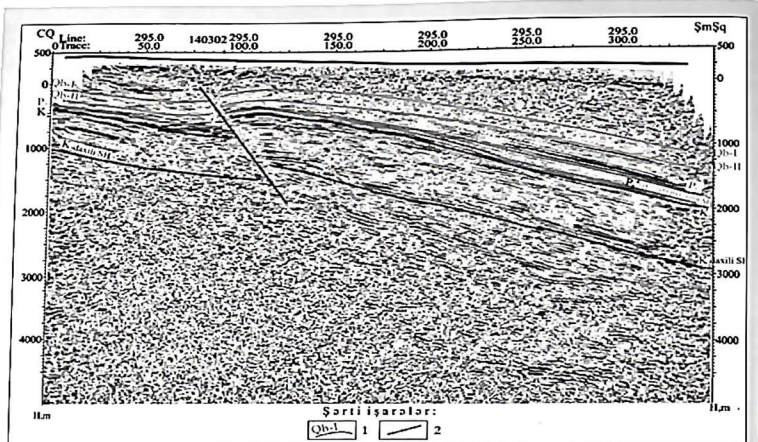
əsasən tədqiq edilmiş strukturlarda Təbaşir çöküntülərinin daxili struktur quruluşunu müəyyən etmək mümkün olmur. Bu səbəbdən Təbaşir intervalında yaxşı seçilən "K" seysmik horizontu üzrə struktursxem quraraq bu çöküntülərin daxili geoloji quruluşu tədqiq edilmişdir.

Təbaşir çöküntülərinin daxili struktur quruluşunu səciyyələndirən "K" seysmik horizontu ilə "P" seysmik horizontu üzrə tərtib edilmiş struktur sxemlərin müqayisəsindən görünür ki, Təbaşirin səthi ilə Təbaşirdaxili çöküntülərin struktur planları bir-birindən xeyli fərqlidir (şəkil 4, 5). "P" seysmik horizontu üzrə xəritədə cənubdan şimala doğru Naftalan, Şimali Naftalan, Gödəkboz qalxımları qeyd edilirsə, "K" horizontu üzrə sxemdə həmin sahədə regional qırılmadan şərqdə şimal istiqamətində gömülən iki böyük qalxım müşahidə olunur. Bu qalxımların dərində yatmış Naftalan və Gödəkboz qalxımları adlandırmaq olar. Onların tağ və qanad hissələri Təbaşirin səthinə nisbətən məali yadır. Bu qalxımların ən çox qalxmış hissələri cənubda (Naftalan sahəsində) 4100, şimalda isə (2M və 4 sayılı quyular arasında) 5100 m-lik izohipslərlə ifadə olunmuşdur. Cənubdakı qalxım Naftalan və Şimali

Naftalan sahələrini əhatə edir, onun tağ hissəsi "P" horizontuna görə Naftalan strukturunun tağ hissəsinə uyğun gəlir. Şimaldakı qalxımın tağ hissəsi isə "P" horizontu üzrə qurulmuş struktur xəritədə göstərilmiş Gödəkboz və Şimali Naftalan strukturlarını ayıran yohər hissədə yerləşir. Təbaşir çöküntüləri daxilində qeyd edilən bu iki iri qalxım Şimali Naftalan-2M quyusu rayonunda yohər vasitəsilə bir-birindən ayrılır [8]. Sahənin bu hissəsində (3M quyusu rayonunda) Gödəkboz dərinlik qırışığının şərq qanadı çox dik yatmışdır və Təbaşirdaxili çöküntülərin yatım formaları ilə Təbaşirin səthinin uzanma istiqamətləri arasında kəskin azimutal və bucaq qeyri-uyğunluqları qeyd edilir (bax: şəkil 4 və 5).

Təbaşirin səthinə görə qurulmuş struktur xəritədə regional qırılmadan sağda ayrılmış ümumqafqaz istiqamətli tektonik qırılmalar "K" seysmik horizontu səviyyəsində qeyd edilməmişdir. Bu, həmin tektonik qırılmaların amplitudlarının kiçik olması ilə əlaqədar ola bilər.

Təbaşirin səthi üzrə struktur xəritədə Dəlilməmmədlı strukturu asimmetrik quruluşu malikdir (bax: şəkil 4). Onun 23-30° bucaq altında yatmış ensiz cənub-qərb qanadı böyük (300-500 m) ampli-

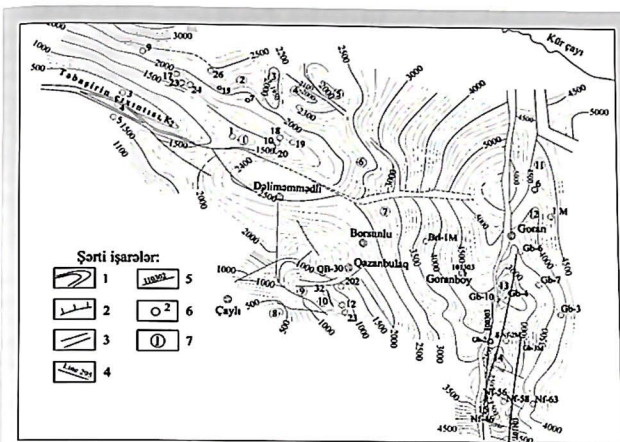
Şəkil 3. Çaylı-Qazanbulaq sahəsi. 295 sayılı xətt üzrə dinamik dərinlik kəsilishi
1 – seysmik horizonlar (SH); Qb-1 – Qazanbulaq horizontu üzrə SH (Maykopun daxilində), Qb-II – Qazanbulaq horizontu üzrə SH (Maykopun aşağıları), P22 – Orta Eosen çöküntülərinin səthini əks etdirən SH, P22 daxilində pəzlaşan SH – Orta Eosen çöküntülərinin daxilində pəzlaşan SH, K2 – Üst Təbaşir çöküntülərinin yuyulma səthini əks etdirən SH, K2-daxili SH – Təbaşirdaxili SH; 2 – seysmik məlumatlar əsasında qırılma pozulmaları

tidlu, əks-fay xarakterli uzununa qırılma ilə mürəkkəbləşmişdir, şimal-şərq qanadı genişdir, tağ və cənub-şərq periklinal hissəsi isə bu istiqamətdə uzanmışdır. Struktur böyük amplitudlu tektonik qırılma nəticəsində çökmüş cənub hissəsində şimal-qərb istiqamətində uzanan, gətirdikə ensizləşən və dayazlaşan sinklinal qeyd edilir. Bu sinklinalın ən dərin hissəsi sahənin cənub-şərqində "P" və "K" seysmik horizonları səviyyəsində uyğun olaraq 2400 və 3500 m dərinliklərdə yerləşmişdir. Qalxımın çökmüş cənub hissəsində, Təbaşirin səthi üzrə struktur xəritədə əsas uzununa qırılmadan ayrılın, cənub-şərq istiqamətli, 100-200 m amplitudlu iki qırılma qeyd edilmişdir. Bu qırılmalar kiçik amplitudlu olduqlarından və cənub-şərq istiqamətində söndüklərindən "K" horizontu səviyyəsində izlənilir. Həmin qırılmalardan cənuba doğru Təbaşir çöküntülərinin qalxması müşahidə olunur. Təbaşirin səthi və Təbaşirdaxili "K" horizontu üzrə struktur xəritələrinin müqayisəsindən görünür ki, Dəlilməmmədli strukturunda Təbaşirdaxili çöküntülərin

struktur quruluşu Təbaşirin səthinin quruluşundan kəskin fərqlənir (*bax: şəkil 4 və 5*). Ancaq strukturun uzunmisa istiqamətində şimal-qərbə doğru Təbaşirdaxili çöküntülərin bu çöküntülərin səthinə nisbətən məilləşməsi baş verir.

Dəlilməmmədli sahəsinin cənubunda yerləşən Ziyadxan və Qazanbulaq strukturları Təbaşirin yuyulma səthinə görə bir-birindən çox dərin olmayan yəhərle ayrılarsa da, Təbaşirdaxili çöküntülərdə bu qalxımlar vahid bir qalxım kimi müşahidə olunur.

Üst Təbaşir çöküntülərinin səthi və Təbaşir çöküntülərinin daxilində izlənen seysmik horizonta görə qurulmuş xəritələr Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin şimal-qərb hissəsinin tektonikasını, burada inkişaf etmiş çoxsaylı strukturların geoloji quruluşunu, onların yerləşmə ardıcılığını və bir-birilə birləşmə xarakterini göstərir. Bundan başqa, bu xəritələrdə antiklinal tip strukturların hansılarının çökəkliyin dərin hissəsinə yaxın olduqları, neftin, qazın lateral miqrasiya yollarında hansı cərgədə

Şəkil 4. Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin şimal-qərb hissəsində Təbaşirin səthinə uyğun struktur xəritəsi

1 – Üst Təbaşirin səthinə uyğun gələn K₂ seysmik horizontunun izohipsləri; 2 – Üst Təbaşir çöküntülərinin çıxıntısı; 3 – qırılma və mürəkkəb yazı zonası; 4 – 3D seysmik profilləri 5 – 2D seysmik ÜDN profilləri; 6 – dərin qazma quyuları; 7 – qalxımlar: 1 – Dəlilməmmədli, 2 – Korçay çıxıntısı, 3 – Soyuxanlı, 4 – Fəxrəli, 5 – Bozveri, 6 – Hazırəmmədli, 7 – Borsanlı çıxıntısı, 8 – Çaylı, 9 – Ziyadxan, 10 – Qazanbulaq, 11 – Bozdağ çıxıntısı, 12 – Duzdağ, 13 – Gödəkboz, 14 – Şimali Naftalan, 15 – Naftalan

yerləşdikləri aydın görünür. Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin dərin hissələrinə nisbətən birinci cərgədə yerləşən və neftlilik-qazlılığı ilə seçilən strukturlar sırasında çökəkliyin cənub-qərb bortaunda aşkar edilmiş Naftalan, Şimali Naftalan, Gödəkboz, Qazanbulaq, Dəlilməmmədli qırışıqlarını göstərmək olar. Lakin onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu strukturlardan bəziləri (Dəlilməmmədli, Soyuxanlı, Fəxrəli və s.) miqrasiya yolunda yerləşdiklərinə baxmayaraq, onların geoloji kəşiləşində perspektivli çöküntülərdən sonra çöküntütoplanmada böyük fasilələr qeyd edildiyi üçün həmin çöküntülərdə fasilədən əvvəl əmələ gəlmiş neft-qaz yataqları sonradan zəifləmiş ola bilərlər.

Bunlarla yanaşı, qeyd etmək lazımdır ki, Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin şimal-qərb hissəsi üzrə seysmik (SDÜ) və qravimagnitometrik kəşfiyyatın kompleks tətbiqi ilə neft və qaz yataqlarının birbaşa axtarışı işlərinin tətbiqi ilə tədqiqatlar aparılmış və

Mezozoy çöküntüləri ilə əlaqələndirilən yataq tipli anomalionalar aşkar edilmişdir [7, 11, 12].

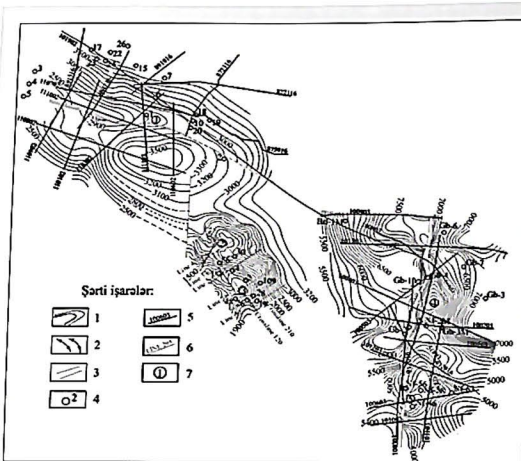
Seysmik və qravimetrik üsullarla aşkar olunmuş, Y T A - l a r ı n yerləşmə vəziyyəti (strukturların tağ, şərq qanad, periklinal hissələrində) onların geoloji tələlələ uyğunlaşma ehtimalını daha da artırır. Bütün bunlar YAÇ-ın şimal-qərb hissəsində Təbaşir çöküntülərinin perspektivli olmasını söyləməyə əsas verir.

Beləliklə, yerinə yetirilmiş tədqiqatlar əsasında Yevlax-Ağcabədi çökəkliyinin müxtəlif sahələrində alınmış ÜDN seysmik kəşiləşlərinin təhlili nəticəsində Mezozoy çöküntüləri daxilində əksolunmaların izləndiyi göstərilmişdir.

YAÇ-ın şimal-qərb hissəsində ayrı-ayrı sahələr üzrə izlənen əksolunmaların qarşılıqlı korrelyasiyası əsasında ilk dəfə olaraq, Təbaşirdaxili çöküntülərə uyğun seysmik horizonta görə ümumiləşdirilmiş sxematik struktur xəritə tərtib olunmuş və təhlil edilmişdir. Geofiziki məlumatların müqayisəli təhlili əsasında YAÇ-ın şimal-qərb hissəsində yerləşən strukturlarda Təbaşirdaxili çöküntülərin struktur quruluşunun bu çöküntülərin səthinin quruluşundan əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndiyi və onların yatım formaları arasında əzimatul və bucaq uyğunsuzluğunun olması müəyyənləşdirilmişdir.

ƏDƏBİYYAT:

1. Рахманов Р.Р. Закономерности формирования и размещения залежей нефти и газа в

Şəkil 5. Yevlax-Ağcabədi çöküntülərinin şimal-qərb hissəsində Təbaşirdaxili çöküntülərdə izlənan seysmik horizont üzrə struktur sxem

1, 2 - Təbaşirdaxili çöküntülərdə 2011-ci ildə işlənmiş seysmik (1) və qravimetrik (2) profilər əsasında keçirilmiş fasiləli K seysmik horizontunun izohipləri; 3 - seysmik məlumatlara görə tektonik qırılma xətləri; 4 - dərin qazma quyuları; 5 - 2D seysmik profiləri, 6 - 3D seysmik profiləri; 7 - qaxlımlar: 1 - Dəlilməmmədli, 2 - Şimali Ziyadxan, 3 - Qazanbulaq, 4 - Gödəkboz, 5 - Naftalan

Qeyri-antiklinal tələlərin növbədən asılı olaraq anomal geofiziki sahələrin müəhim xüsusiyyətləri Azərbaycan Beynəlxalq Geofiziki Konfrans. Bakı: 2000, s. 106.

6. Qarayev B.M. Mezozoy çöküntülərinin geoloji quruluşunun öyrənilməsi üzrə seysmik kəşfiyyat tədqiqatlarının nəticələri ANT, 2012, № 07-08, s.26-31.

7. Qarayev B.M., Qədirov V.Q., Camalova X.Ş. Dəlilməmmədli, Soyuxanlı, Boz-yeri sahələrində kompleks geofiziki (ÜDN, SDÜ və qravimagnitometrik) üsullarla Təbaşir çöküntülərinin daxili geoloji quruluşunun, Maykop-Eosen çöküntülərində pəzləşmə zonalarının öyrənilməsi və neftlilik-qazlılıqlarının proqnozlaşdırılması üzrə hesabat. Neftqazəlmətədqiqatlayihə İnstitutunun fondu. Bakı: 2012, 194 s.

8. Qarayev B.M., Niyazov T.X. Naftalan - Şimali Naftalan - Gödəkboz sahəsində

Mezozoy çöküntülərinin daxili geoloji quruluşu haqqında ANT, 2013, № 9, s. 9-14.

9. Niyazov T.X. "Seysmik kəşfiyyat məlumatları əsasında Yevlax-Ağcabədi çöküntüləri strukturlarında Təbaşir çöküntülərinin daxili geoloji quruluşunun tədqiqi". Y.ü.f.d. elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı. Bakı-2017, 22 s.

10. Караев Б.М., Ниязов Т.Х. О прощождедени отраженных волн, зарегистрированных в мезозойском интервале сейсмических разрезов на разведочных площадях Евлах-Агджабединского прогиба Азербайджана ЕАГО "Геофизика", 2013, № 4, с.65-69.

11. Novruzov Ə.Q. və b. Naftalan-Gödəkboz sahəsində geofiziki axtarış kəşfiyyat işlərinin səmərəliliyi barədə. Azərbaycan Neft Təsərrüfatı, № 12, 2016, s.12-17.

12. Qənbərov Y., Novruzov Ə.Q., Qədirov V.Q. 082-2007 sayılı "Qazanbulaq-Borsunlu-Ziyadxan sahələrində kompleks geofiziki (seysmik və qravimagnitometrik kəşfiyyat) üsullarla qeyri-antiklinal

tələlərin geoloji quruluşunun dəqiqləşdirilməsi və neftlilik-qazlılığının qiymətləndirilməsi" mövzusu üzrə hesabat. NQETL-nin fondu, Bakı, 2008.

T.Kh.Niyazov, H.I.Shakarov, R.N.Suleymanova
ON THE INTERNAL GEOLOGICAL STRUCTURE AND OIL-GAS POTENTIAL OF CRETACEOUS DEPOSITS IN THE NORTH-WESTERN PART OF THE YEVLAKH-AGJABADI TROUGH

ABSTRACT

Given that the study of the geological structure of Mesozoic deposits, which are considered promising in terms of oil and gas, is an urgent geological task. In this regard, in the north-western part of the Yevlakh-Agjabedi trough, over the past ten years, exploration works have been carried out by a complex of geophysical methods and new results have been obtained. On the basis of the obtained seismic data on the studied area, a structural map on the surface of Mesozoic sediments and a scheme of the geological structure of Cretaceous sediments were constructed for separate structures, but they remained not coordinated and not generalized until recently. Therefore, in order to clarify certain geological issues related to the search for oil and gas deposits in the north-western part of the Yevlakh-Agjabedi trough, primary structural schemes based on seismic data for various exploration areas were coordinated and generalized, and a single structural map was compiled for this territory on the surface of Cretaceous and cretaceous deposits considered promising in this trough. On the basis of comparative analysis of these structural plans in many areas, significant differences in the structural structure of intramural deposits from the structural structure of the surface of these same deposits were shown.

T.X.Ниязов, Х.И.Шакаров, Р.Н.Сулейманова

О ВНУТРЕННЕМ ГЕОЛОГИЧЕСКОМ СТРОЕНИИ И ПЕРСПЕКТИВАХ НЕФТЕГАЗОНОСНОСТИ МЕЛОВЫХ ОТЛОЖЕНИЙ В СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ ЧАСТИ ЕВЛАХ-АГДЖАБЕДИНСКОГО ПРОГИБА

АННОТАЦИЯ

Учитывая, что изучение геологического строения мезозойских отложений, считающихся перспективными в отношении нефтегазоносности является актуальной геологической задачей, в северо-западной части Евлах-Агджабединского прогиба за последние годы (2010 - 2018гг.) были проведены разведочные работы комплексом геофизических методов. Основываясь на вновь полученных сейсмических данных на исследуемой площади по отдельным структурам построены структурная карта по поверхности мезозойских отложений и схема геологического строения внутримеловых отложений. Но до последнего времени они оставались не увязанными и не обобщены. С целью уточнения геологических вопросов, связанных с поисками залежей нефти и газа в северо-западной части Евлах-Агджабединского прогиба, были увязаны между собой и обобщены первичные структурные схемы, построенные на основе сейсмических данных для различных разведочных площадей и составлена единая структурная карта по поверхности, считающимся перспективными в данном прогибе меловых и внутримеловых отложений. В результате сравнительного анализа этих структурных планов на многих площадях были определены их значительные различия.